Бразалук М. Ю., здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук ***Усачова К. С.***

УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ

Наша країна потребує професіоналів у всіх сферах людської діяльності, а особливо – в юриспруденції. Дана галузь суспільної діяльності є однією з основних для соціуму, адже вона безпосередньо пов'язана з життям та долею людини. Тому одним із пріоритетних завдань держави щодо формування системи освіти є підготовка юристів-професіоналів. Одним із ключових завдань у юридичній (як і в будь-якій іншій) освітній діяльності є опанування юридичної термінології.

Метою даної розвідки є формування загального уявлення про юридичну термінологію та способи її утворення як об'єкт вивчення.

Щоб сформувати уявлення про юридичний термін, слід спершу розглянути його визначення. У науці відсутнє єдине визначення цього поняття, наприклад, за З. Тростюком юридичний термін – це слово або словосполучення, що використовується в законодавстві України, юридичній доктрині та правозастосовній практиці, однозначно виражає поняття та послідовно використовується в ньому, не залежить від контексту, взаємопов'язане з іншими юридичними термінами, стилістично нейтральне. Артикуца Н.В. трактує термін як слово чи словосполучення, яке виражає поняття у правовій сфері суспільного життя, має визначення (дефініцію) в юридичній літературі [1, с. 1].

Сучасна українська термінологія – це складна, відкрита, розгалужена система найменувань правових понять та явищ. Вона ієрархічно структурована на підсистеми та групи термінів на основі логіко-смислових зв'язків між поняттями. Має ядро (основний термінологічний фонд) і периферію (суміжні з правом ділянки), в яких під впливом екстралінгвістичних і власне мовних

чинників постійно відбуваються певні лексико-семантичні зміни, процеси термінологізації та детермінологізації [2].

Для успішного засвоєння термінології вона повинна бути зрозумілою. Зрозумілість юридичної термінології – це її простота, доступність та ясність. Вона забезпечується шляхом відповідного підбору термінів і термінологічних зворотів, дотримання певних правил їх вживання.

Однією із навичок, яку отримує студент під час засвоєння термінології є написання текстів у різних підстилях наукового стилю. При цьому зрозумілим повинне бути кожне слово, яке в них використовується. Вони повинні формуватися за рахунок добре відомих термінів. Щоб дана вимога виконувалася, не бажано використовувати невиправдані неологізми, архаїзми, спеціалізовані терміни. Тавтологія також є неприпустимою.

Але це не свідчить про можливу примітивність наукової юридичної літератури. Наявність спеціальної юридичної термінології – явище закономірне та об’єктивне. Р. Ієрінг так описав дану закономірність: математичну формулу, написану простими буквами та цифрами, не можна зрозуміти, якщо не знати законів математики, також не можна зрозуміти юридичні терміни та інші категорії навіть у тому випадку, коли вони описані простими словами.

Як зазначає М.Б. Кострова, вимога зрозумілості юридичної мови для всіх людей ніколи не може бути реалізована. Дана вимога – недосяжний ідеал, до якого законодавець повинен прагнути, але, з об’єктивних причин, не може реалізувати [2]

Отже, насамперед, тексти юридичної літератури мають бути зрозумілими для юристів. Якщо ж вони розраховані на широку аудиторію або врегульовують певні побутові питання, тоді набір слів повинен бути якомога простішим, більш наближеним до розмовної мови з використанням загальновживаних термінів та професіоналізмів.

Для кращого розуміння термінів слід орієнтуватися в тому, як даний термін утворюється. Виокремлюють такі способи юридичного термінотворення як: вторинна номінація, морфологічний, синтаксичний і запозичення.

Вторинна номінація – це спосіб термінотворення, за якого слово літературної мови набуває ознак терміна і позначає поняття певної предметної галузі. Наприклад, слово «суд» –

слово літературної мови, яке в межах юридичної науки позначає орган правосуддя, тоді як поза межами юридичної науки слово «суд» має ще й інші значення (суд Божий, розсуд, оцінка та ін.).

Синтаксичний спосіб полягає в утворенні словосполучень із юридичними термінами. Термінологічні словосполучення складають приблизно 80% законодавчого словника, тож синтаксичний спосіб є найбільш продуктивним на сучасному етапі термінотворення, бо завдяки ньому термінологія є точною та однозначною.

Особливістю юридичного термінотворення морфологічним способом є закріплення за афіксами сталих термінологічних значень: анти- у значенні протилежності поняттю, вираженому коренем; віце- в назвах осіб, що мають високі посади у значенні «другий»; ре- – повторюваність; суб – підпорядкованість.

Запозичення як спосіб термінотворення часто породжується синонімією. Незважаючи на те, що синонімія є природним виявом законів розвитку мови, все ж у термінології вона не є бажаною. Проте в українській юридичній термінології синонімія є досить поширеним явищем, зумовленим низкою мовних і позамовних причин:

1) застарілістю деяких назв, що функціонують паралельно з новими;

2) сталим розвитком юридичної науки, який супроводжується появою нових понять та бажанням дати кожному поняттю найточнішу назву;

3) неузгодженістю термінології;

4) відродження вдалих термінів, які з певних причин протягом певного часу не використовувалися;

5) паралельним використанням запозиченого та питомого терміна;

6) номінацією одного й того самого поняття різними науковими школами;

7) різний переклад іншомовного терміна тощо [3].

Отже, вивчення термінології – складний, трудомісткий процес, який вимагає не лише механічного запам’ятовування, а і розуміння вивченого. Для цього слід розрізняти способи термінотворення, розуміти логічні зв’язки у словосполученнях, орієнтуватися в основних закономірностях системи юридичної термінології. Таким чином юрист зможе вдало займатися як професійною, так і науковою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінології / Наталія Артикуца // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць. – Вип. 6. – К. : КНЕУ, 2005.

2. Проценко Г. П., Марунич І.І.: Юридична термінологія у професійному спілкуванні: Фондова лекція з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.naiau.kiev.ua/files/kafedru/ud/lectures/lekc-2-ukr-mova.doc.

3. Способи утворення юридичних термінів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.info/6-89475.html.

Богуш М. Р., здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ ***Проценко Г. П.***

ТЛУМАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ТЕРМІНІВ

Докорінні зміни, що відбуваються останнім часом в українській державі основані на системних реформах у всіх галузях життя суспільства. Це потребує зрозумілого нормативно-правового регулювання. Змінення законодавства інколи відбувається на підставі заперечення того, що було раніше, намаганні по-новому підійти до усталеного порядку. Проте виникає запитання, чи не призведуть такі зміни до іншого тлумачення звичних термінів. Тому з'являється необхідність розглянути доцільність відмови від звичних юридичних формул і заміни їх новими, зокрема на прикладі таких термінів, як «громадський» і «публічний».

Незважаючи на незмінний інтерес науковців до питань громадського порядку, на цей час не відбувалося дослідження цього інституту в контексті правничої герменевтики, особливо з урахуванням положень нового Закону України «Про Національну поліцію». Метою статті є встановлення доцільності й правомірності уведення до законодавчого термінологічного масиву номінацій «публічна безпека» і «публічний порядок»